

Satu Mustonen

Asiantuntijakuuleminen

19.11.2021

Sosiaali- ja terveystieteiden

[Osasto]

[Osoite]

[Postinumero] [Postitoimipaikka]

HE 141/2021

Sosiaali- ja terveystieteiden 19.11.2021 HE 141/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta

Hengitysliitto katsoo, että tupakkatuotteiden houkuttelevuutta vähentävät muutokset tupakkalakiin ovat tervetulleita ja kannatettavia. Tupakkatuotteiden yhdenmukaisten pakkausten käyttöönotto edistää lain tavoitteita. Myyntipakkauksia ei enää voisi käyttää markkinoinnin välineenä.

On tärkeää ja kannatettavaa laajentaa tupakointikieltoja koskemaan myös leikki puistoja ja uimarantoja. (Hengitysliiton lausunto 7.6.2021: VN/572/2020 Lausunto Sosiaali- ja terveysministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi tupakkalain muuttamisesta.)

Lain jatkovalmistelussa on kuitenkin huolehdittava vielä paremmin kaikkien oikeudesta savuttomaan elinympäristöön ja varmistettava matalalla kynnyksellä saatavilla olevan tupakoinnin lopettamisen tuen saatavuus ja näkyvyys.

Tupakkalaissa on:

- 1) helpotettava asumisyhteisöjen tupakointikieltoja**
- 2) suojeltava lapsia ja nuoria riippuvuutta aiheuttavalta aineelta nostamalla tupakkatuotteiden ostoikärajaa 20 ikävuoteen**
- 3) vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaistuksessa saatava pakkaukseen näkyville ilmaisen tupakoinnin lopettamisen Stumppi – neuvontapuhelinnumero**

1) Oikeus savuttomaan elinympäristöön turvattava

Passiivinen tupakointi aiheuttaa terveyshaittoja, ja nykyinen sääntely ei riittävästi turvaa oikeutta raittiiseen hengitysilmaan asuntoyhteisöissä. Tupakkalain jatkokehittämisessä tuleekin helpottaa asukkaan hallinnassa olevassa asunnossa, parvekkeella tai esimerkiksi rivitalon pihalla tapahtuvan tupakoinnin kieltämistä. Asunto-osakeyhtiöissä tupakointikieltoja tulee voida määrätä enemmistöpäätöksellä.

Vuokrakohteissa kiinteistön omistajalla tulee olla helpommin mahdollisuus määrätä kiinteistö savuttomaksi. Esimerkiksi parveketupakointikielto pitää voida asettaa ilman kunnan määräystä. Tarvitaan lisää kokonaan savuttomia vuokrakohteita ja uusia ja vanhoja vuokralaisia tulee koskea samat määräykset.

2) Tupakkatuotteiden ostoikäraja nostettava 20 ikävuoteen

On harmillista, että joitakin tärkeitä tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmän esityksiä (2018) on tupakkalain valmistelussa jätetty huomiotta. Nikotiinituotteiden oston ikäraja tulee nostaa 20 ikävuoteen kehittämistyöryhmän esityksen mukaisesti. Ikärajaa nostamalla suojellaan lapsia ja nuoria mallioppimiselta, ja vaikeutetaan riippuvuutta aiheuttavan tuotteen hankintaa. Ikärajan nostolle on valmiiksi laaja tuki (selvitys: Väestö kannattaa tupakan ostoikärajan nostamista 20 ikävuoteen, Suomen ASH, 2021).

3) Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin palautettava tupakoinnin lopettamisen tuen Stumppi -puhelinnumero

Tupakkalain tavoitteiden saavuttamista edistää se, että tupakkatuotteiden pakkauksissa kerrotaan tupakoinnin lopettamiseen saatavilla olevasta matalan kynnyksen ilmaisesta tuesta. Vähittäismyyntipakkauksien merkintöihin pitää sisällyttää Stumppi-neuvonnan puhelinnumero 0800 148 484 henkilökohtaisen tuen saamiseksi tupakoinnin lopettamiseen. Neuvonta on soittajalle maksutonta ja valtakunnallisesti saatavilla.

Terveydenhuollossa tupakoinnin lopettamisen tukea saa huonosti, ja tupakoinnin lopettaminen otetaan liian harvoin puheeksi. Tuoreen väitöstutkimuksen mukaan vain puolet aktiivisesti tupakoivista astmaa sairastavista potilaista oli keskustellut tupakoinnin lopettamisesta lääkärin kanssa ja vain 4% oli käynyt vieroitusohitajan luona. Tämä siitä huolimatta, että tiedossa on, kuinka tupakointi heikentää sairauden ennustetta ja tupakoinnin lopettaminen on tärkeä osa astman hoitoa. Ohjaus ja tuki tupakoinnin lopettamiseen on tärkeää kaikkien tupakoivien terveydentilan ja työkyvyn kannalta.

Tupakointi on merkittävin estettävissä oleva kuolleisuuden aiheuttaja ja tupakoinnin lopettamista aktiivisesti tukemalla saavutetaan merkittäviä kustannussäästöjä. Esimerkiksi vuosittain keuhkosityöpädiagnoosin saa noin 2700 henkilöä ja tupakan aiheuttamaan keuhkohtaumatautiin kuolee noin 1000 henkilöä Suomessa vuosittain. Keuhkohtaumatauti kuuluu sairauksiin, jonka ilmaantuminen voidaan kokonaan estää välttämällä tupakointia tai lopettamalla se ennen 30–40 vuoden ikää.

Yleisesti tupakoinnin arvioidaan aiheuttavan noin 1,5 miljardin euron taloudelliset haitat Suomessa vuosittain ja onkin kannattavaa tuoda aktiivisesti esiin tupakoinnin lopettamiseen saatavilla olevaa matalan kynnyksen tukea.

Puhelimitse toteutettu vieroituksen tuki on tutkimuksin osoitettu tehokkaaksi. Ilmainen henkilökohtainen tuki tupakoinnin lopettamiseen puhelimitse sitouttaa hyvin tupakoinnin lopettamiseen: Tupakka- ja nikotiiniriippuvuuden ehkäisyn ja hoidon Käypä hoito -suositukseen liittyvässä näytönastekatsauksessa todetaan puhelimitse annettava vieroitusohjaus tehokkaaksi, ja erityisen toimivaksi silloin, jos ohjaukset on 3-7 (näytönaste A).

Lisäksi tiedetään, että vieroitukseen erikoistuneen ohjaajan antama yksilöohjaus on tehokkaampaa kuin pelkkä lopettamiskehoitus, tavanomainen hoito tai itsehoito – sekä ilman lääkettä että lääkehoidon kanssa. (Käypä hoito, näytönastekatsaus, näytönaste A).

Stumppi -toiminnan tuloksellisuusarvioinnista STEAlle näkyy, että henkilökohtaisella ja asiantuntevalla tuella on vaikutusta tupakoinnin lopettamiseen apuna.

STM valmistelee parhaillaan asetusta, jolla säädetään tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksien merkinnöistä. Hengitysliiton lausunnossa 14.10. 2021 STM:lle Sosiaali- ja terveysministeriön asetus tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyyntipakkausten varoitusmerkinnöistä annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen muuttamisesta tuomme esiin kuinka useissa Euroopan maissa, joissa on otettu käyttöön EU:n tupakkatuotedirektiivin ja WHO:n tupakkapuitesopimuksen (FCTC) suosittelema pakkausten yhdenmukainen ulkoasu, onkin pakollisten varoitusten ja lopettamista koskevan verkko-osoitteen lisäksi esillä myös puhelinnumero, josta saa tukea tupakoinnin lopettamiseen. Näin on esim. Tanskassa, Norjassa, Puolassa, Luxemburgissa ja Irlannissa.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyyntipakkausten varoitusmerkinnöistä ehdotetaan pakkaukseen uutta verkko-osoitetta. Pakkauksessa oleva viranomaisen verkko-osoite ei kuitenkaan yksinään houkuttele tupakoinnin lopettamista harkitsevia hakemaan tukea lopettamiseen.

Uuden lain tavoitteiden saavuttamista edistää paremmin myös tieto ilmaisesta puhelinnumerosta, johon soittamalla saa henkilökohtaista lopettamisen tukea ja neuvontaa. Puhelimen päässä saatavilla on oikea henkilö, jolla on asiantuntemusta auttaa, ja ohjata myös vertaistuen pariin.

Asetuksen nimikkeen laajentaminen koskemaan muutakin kuin pakollisia varoituksia on kannatettavaa. Nimike koskee jatkossa laajemmin pakkausten merkintöjä, mukaan lukien tietoja tupakoinnin lopettamiseen tarjolla olevasta tuesta. **Asetuksessa (6§, kohta3) onkin säädettävä myös tupakoinnin lopettamiseen tarjolla olevan verkkosivuosoitteen lisäksi Stumppi -neuvonnan puhelinnumeron näkyvyydestä pakkauksessa.**

Kaikille tuen ja ohjauksen hakeminen verkkopalvelusta ei ole edelleenkään mahdollista tai sitä ei koeta mielekkääksi, ja Hengitysliiton Stumppi -puhelimeen (STE:n toiminta-avustus) soittavatkin erityisesti heikommassa sosioekonomisessa asemassa olevat, paljon tupakka- ja muita nikotiinituotteita käyttävät henkilöt. Palvelu toteutetaan luottamuksellisesti ja anonyymisti. Palautteen mukaan anonyymi ja luottamuksellinen asiointi puhelimesta helpottaa vaikeista asioista puhumista.

Monissa Euroopan maissa, joissa on siirrytty yhdenmukaisiin pakkauksiin, on vähittäismyyntipakkauksessa näkyvillä myös puhelinnumero, josta saa henkilökohtaista tukea tupakoinnin lopettamiseen. Vastaava tieto pitää löytyä kaikista nikotiinituotepakkauksista. Säädöksen valmistelussa on haluttu seurata erityisesti Tanskan esimerkkiä, ja Tanskassa tupakka-askissa on paikallisen Quit Linen puhelinnumero (STOPLINIEN – Gratis rådgivning).

Stumppi-neuvontapuhelin on ainoa valtakunnallinen puhelinpalvelu, joka tukee tupakan ja muiden nikotiinituotteiden käytön lopettajia. Stumppi -palvelu on ollut toiminnassa jo miltei 20 vuotta. Palvelun käyttäjien mielestä se tukee hyvin tupakoinnin ja muiden nikotiinituotteiden käytön lopettamista ja auttaa pysymään lopettamispäätöksessä. Silloin kun puhelinneuvonnan numero oli tupakka-askissa, puheluita tuli Stumppi-puhelimeen noin 13.000 vuodessa. Tutkimustiedon perusteella tiedetään, että omin avuin ilman tukea tupakoinnin onnistuu lopettamaan vain alle 5% sitä yrittävistä.

Stumppi -puhelin on tunnustettu kansalliseksi palveluksi (*National Helpline*), joka täyttää Maailman terveysjärjestö WHO:n indikaattorit tupakoinnin lopettamisen tueksi. Tupakkalakiesityksen (HE141/2021) lausuntoyhteenvedosta käy ilmi Stumppi -neuvontapalvelun laaja tuki, siinä todetaan:

”THL ja kansanterveysjärjestöt ehdottivat lausunnoissaan, että vähittäismyyntipakkauksien pakollisiin tupakoinnin lopettamista koskeviin tietoihin lisättäisiin nykyisen verkko-osoitteen lisäksi ilmaisen Stumppi-neuvontapalvelun numero.”

Tupakan vähittäismyyntipakkausten uudistamisen yhteydessä onkin helppo toteuttaa yksittäinen toimenpide, jolla edistetään tieteellisesti tutkituin keinoin laajasti kansanterveyttä ja ennaltaehkäistään vaativamman hoidon tarvetta.

Palautetaan Stumppi -neuvonnan puhelinnumero 0800 148 484 vähittäismyyntipakkauksiin vuoteen 2030 saakka.

Kirjallisuutta ja lisätietoa:

Individual behavioural counselling for smoking cessation. Cochrane Database Syst Rev 2017. Lancaster T, Stead LF

Käypä hoito – näytönastekatsaukset: Artikkelitunnus nak09036 ja nak03955. Suomalainen lääkäriseura Duodecim 2020.

Smoking assessment and work ability trends in asthma patients – prospective and retrospective study approach. Hirvonen, E. Väitös, Turun yliopisto, 15.10.2021.

Telephone counselling for smoking cessation. Cochrane Database Syst Rev 2013. Stead LF, Hartmann-Boyce J, Perera R ym.

Tupakoinnin yhteiskunnalliset kustannukset ja niiden arviointimenetelmät. Vähänen, M. THL:n raportti 15/2015.

[Väestö kannattaa tupakan ostoikärajan nostamista 20 vuoteen - ASH Finland | Suomen ASH ry\)](#)

[Stumppi neuvontapuhelin – Stumppi Stoplinien](#)